

РАБОТА НАД УСПРЫМАННЕМ ВЫЯВЫ ПЕРСАНАЖА НА ЎРОКАХ ЛІТАРАТУРНАГА ЧЫТАННЯ

УА «Гродзенскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Янкі Купалы»

Селятыцкая А.А., студэнтка 3 курса педагогічнага факультэта

Кафедра прыродазнаўчых і лінгвістычных дысцыплін і методык іх выкладання
Навуковы кіраўнік – к. філал. н., дацэнт Лапкоўская А.М.

Сучаснасць патрабуе ад адукацыі пераходу ад аднаўляльнай сістэмы навучання, накіраванай на засваенне інфармацыі, да развіццёвага навучання, якое акцэнтуюе ўвагу на засваенні спосабаў дзейнасці, фарміраванні творча думачай асобы, здольнай да культурнага тварэння. На першы план выходзіць фарміраванне мастацкага мыслення, навучанне такім спосабам зносін з творам, якія адказваюць законам мастацтва слова. З прычыны гэтага вядучым метадам навучання літаратурнаму чытанню становіцца аналіз мастацкага твора, у працэсе якога вучні авалодваюць творчымі чытацкімі ўменнямі. Асаблівай педагогічнай каштоўнасцю пачуццяў, якія выклікаюцца літаратурнымі героямі, заключаюцца ў тым, што яны маюць цесную сувязь з этычнымі правіламі, а таксама ўтрымліваюць значны маральны патэнцыял, які аказвае сур'ёзны выхаваўчы ўплыў на ўяўленні, учынкі і паводзіны вучня.

Л. Я. Гінзбург лічыць, што «літаратурны персанаж – гэта серыя паслядоўных дзеянняў аднаго героя ў межах дадзенага тэксту. На працягу аднаго тэксту <...> ён можа выяўляцца ў самых розных формах: згадванне пра яго іншых дзеючых асоб, расказ аўтара або апавядальніка пра звязаныя з персанажам падзеі, аналіз яго характару, паказ яго перажыванняў, думак, маўлення, выгляду, сцэны, у якіх ён прымае ўдзел словамі, жэстамі, дзеяннямі» [1, с. 17].

У. Я. Халізеў мяркуе, што тэрмін «герой» падкрэслівае пазітыўную ролю, яркасць, незвычайнасць, выключнасць паказанага чалавека. Адрозненне тэрмінаў «герой» і «персанаж», «дзеючая асоба» для вучняў I ступені агульнай сярэдняй адукацыі з'яўляецца складаным, і на самой справе, дастаткова ўмоўным – у школьнай практыцы мы часта карыстаемся імі як сінонімамі [2, с. 29]. Персанаж – гэта агульная назва кожнай дзеючай асобы. У дзіцячай літаратуры персанаж, звычайна, характарызуецца праз учынак, таму важна высветліць, ці станючы гэта ўчынак ці адмоўны, чаму ён станючы (адмоўны), як іншыя персанажы ставяцца да яго, што падкрэслівае і як ацэньвае ўчынкі героя аўтар. Вынікам абмеркавання персанажа павінна стаць высвятленне стаўлення да яго вучня: што ж уяўляе сабою персанаж, які зрабіў такі ўчынак? Пазіцыя вучняў найчасцей выяўляецца ў іх перажываннях, ацэнках учынкаў персанажаў. Важна таксама высветліць, у якіх абставінах дзейнічае герой, вызначыць месца і час дзеяння, бо яны таксама нясуць звесткі пра персанажа. Важныя і выгляд (партрэт) героя, яго ўнутраны стан, перажыванні падчас здзяйснення ўчынку. Характарызуе персанаж і яго маўленне, і адносіны да яго

навакольных. Нярэдка зразумець персанаж дапамагаюць апісанне прыроды (краявід), розныя адступленні ў мінулае персанажа. Ажыццяўляецца работа над персанажам шляхам назіранняў, параўнанняў, разваг і высноў пра яго ўчынкі, стасункі з людзьмі, жывёламі, прыродай, прадметамі [3, с. 803].

Работа над успрыманнем выявы персанажа не праводзіцца спантанна, а ў строгай паслядоўнасці. Вылучаюць наступныя этапы работы: 1) *эмацыянальнае часткова-матываванае ўспрыманне* – выяўленне чытацкіх уражанняў і ацэнак, выкліканых выявамі персанажаў; 2) *аналітычнае ўспрыманне вобразу* (вылучэнне асноўных рыс характару персанажа з дапамогай аналізу тэксту; выяўленне аўтарскага дачынення да персанажа; вылучэнне тыповага і індывідуальнага ў выяве персанажа); 3) *цэласнае ўспрыманне выявы* (карэкцыя першых уражанняў і ацэнак; выяўленне ролі персанажа ў структуры твора (спалучэнне і параўнанне з аўтарскай) [4, с. 135].

Напрыклад, падчас педагагічнай практыкі намі ў 2 класе на ўроку літаратурнага чытання пры рабоце над творам «Хлеб – усяму галава» праца па ўспрыманні выявы персанажа вялася пры дапамозе пастаноўкі пытанняў.

I этап

- Ці спадабаўся вам твор? Чаму?
- Пра што ідзе гаворка ў творы?
- Хто з герояў вам спадабаўся?
- Чаму?
- Гэты герой станоўчы ці адмоўны?
- Якія яшчэ ёсць героі ў гэтым творы?
- Дзе адбываюцца дзеянні ў творы?

II этап

- Хто з дзяцей заўважыў лустачку хлеба?
- Каго гукнула Васілінка ,каб паказаць лустачку хлеба?
- Што сказаў Лянок Васілінцы?
- Хто падняў лустачку хлеба?
- Што сказала Васілінка пра Лянок ?
- Што ўяўляе сабой персанаж, які не падняў лустачку, што ўпала?
- Як вы думаеце, чаму лустачку не падняў той у каго яна упала?

III этап

- Чаму вучаць нас Васілінка і Лянок?
- Чаму мы павінны берагчы і шанаваць хлеб?
- Як вы будзеце адносіцца да хлеба? Чаму? Як твор дапамог зрабіць гэтыя высновы?

Такім чынам, прыведзены прыклад фрагмента ўрока паказвае, што аналіз выявы героя мастацкага твора на ўроку можна пабудаваць, выкарыстоўваючы элементы гутаркі, што будзе спрыяць фарміраванню ўмення ў вучняў аналізаваць тэкст. Аналіз учынкаў, моўная характарыстыка персанажаў; сістэма ўзаемаадносін паміж імі ў сінтэзе дае суцэльную карціну твора і прыводзіць да асэнсавання галоўнай ідэі твора, у зразуменні якой і складаецца галоўная задача аналізу літаратурнага твора.

ЛІТАРАТУРА:

1. Гинзбург, Л. Я. О литературном герое / Л. Я. Гинзбург. – Л. : Советский писатель, 1979. – 223 с.
2. Хализев, В. Е. Теория литературы : учебник / В. Е. Хализев. – 3-е изд., испр. и доп. – М. : Высш. шк., 2002. – 437 с.

3. Ганихина, Н. Н. Формы и методы работы, применяемые на уроках литературного чтения. Формы работы с компонентами художественного произведения / Н. Н. Ганихина // Молодой ученый. – 2014. – №18. – С. 803–809.

4. Методика обучения литературе в начальной школе : учебник для студ. высш. учеб. заведений / М. П. Воюшина [и др.] ; под ред. М. П. Воюшиной. – М. : Академия, 2010. – 288 с.

КОМПЛЕКСНЫ АНАЛІЗ АНАТАМІЧНАЙ ТЭРМІНАЛОГІІ

УА «Гродзенскі дзяржаўны медыцынскі ўніверсітэт»

Тамілава П.Д., студэнтка 1 курса лячэбнага факультэта

Кафедра замежных моў

Навуковы кіраўнік – выкладчык Божка Т.В.

Сучасная медыцынская тэрміналогія – адна з самых шырокіх і складаных тэрмінасістэм, налічвае некалькі сотняў тысяч тэрмінаў. Яна ўключае некалькі міжнародных наменклатур на лацінскай мове – анатамічную, эмбрыялагічную, мікрабіялагічную і іншыя [1, с. 6]. З усіх існуючых лацінскіх наменклатур анатамічная наменклатура, без сумнення, найбольш значная. Навука аб паходжанні і развіцці, формах і будынку чалавечага арганізма з’яўляецца базай для вывучэння іншых медыцынскіх дысцыплін, менавіта таму анатамічная тэрміналогія выдзелена ў асобны модуль і ў логіка-дыдактычнай структуры дысцыпліны пастаўлена на першую пазіцыю.

Адной з асноўных задач сучаснага мовазнаўства з’яўляецца мнагааспектнае апісанне лекіка-семантычнай сістэмы мовы ва ўзаемасувязі анталогіі і функцыянавання адзінак рознага структурнага і зместавага планаў, вызначэнне характару і форм сістэмных сувязей у лексіка-семантычных падсістэмах [2, с. 452]. Комплекснае даследаванне тэрміналагічных сістэм розных моў дазваляе выявіць агульныя і асаблівыя рысы фарміравання, функцыянавання моўных адзінак, ацаніць іх значнасць для развіцця спецыяльнай мовы і той галіны ведаў, якую яны абслугоўваюць [3].

У дадзеным артыкуле мы прапануем агляд найбольш карысных, на наш погляд, відаў аналізу лекічных адзінак пры комплексным вывучэнні асобнага раздзела анатамічнай тэрміналогіі. Мы выдзяляем наступныя віды аналізу.

- **Лексічны** аналіз тэрміна з пункту гледжання яго лексічных характарыстык: адназначнасць і шматзначнасць, лексічнае значэнне, прыналежнасць слова да лексікі.

- **Марфалагічны** – прызначэнне лексічных кампанентаў тэрміна да той ці іншай часціны мовы.

- **Структурны** аналіз анатамічных тэрмінаў праводзіцца з мэтай устанавіць мадэлі тэрмінаўтварэння, вызначыць адносіны і сувязі паміж